

Azonosnevűség és domainnevek

A névjogi igény szubszidiárius alkalmazása a német és az osztrák joggyakorlatban

SCHULTZ MÁRTON*

1. Bevezetés

A személyiség polgári jogi védelme elsősorban az emberhez kapcsolódó tulajdonságok, értékek védelmére koncentrál, ugyanakkor ennél szélesebb kört fog át, és részben a személy érdekkörébe tartozó más jogtárgyak oltalmának is teret enged. Ez esetkörhöz kapcsolódik, hogy a joggyakorlat pozicionálja a domainnevek bizonyos irányú védelmét és alanyi jogi jellegét a személyi jogon belül. A tanulmány célja, hogy az azonosnevűségből, a névbitorlásból eredő jogviták révén rámutassunk, hogy a domainnév, amely bizonyos tekintetben vagyoni értékkel is bír, a személyi szférába tartozó jogvédett jogosultság, alanyi jog, és esetleges megsértése esetén erősebb jogként funkcionálhat.

A domainnév jogalkatának körvonalazásaként egyrészt a német és osztrák jog megoldását mutatom be – amely a védjegybitorlás tényálláselemei hiányában névbitorlást állapít meg bizonyos esetekben –, másrészt a személyiségvédelem önálló, már védjegyjogtól független alkalmazását és annak nyomait a magyar bírói gyakorlatban. E két problémakör megértéséhez elengedhetetlen a domainnevek fogalma, funkciója, illetve ehhez kapcsolódó olyan járulékos elemek ismertetése, mint az alkalmazható jogkövetkezmények, illetve a joggyakorlat által alkalmazott nemzetközi kapcsoló szabályok. A tanulmány végül kitér a liechtensteini álláspontra is, amely a személyes viszonyok körében a domainnevet bizonyos esetekben a névtől függetlenül, önállóan oltalmazza személyiségi jogként.

2. A domainnév fogalmához

A domainnév (tartománynév) egy számítógép-azonosító számot (IP-cím) helyettesítő, felhasználóbarát egyedi név az interneten, amely lehetővé teszi az adott gép (és a rajta lévő honlap) hálózaton keresztüli azonosítását, megkülönböztetve az egyes számítógépeket egymástól.¹

* Doktorandusz, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. E-mail: schultzmarton@gmail.com

¹ ÍH2017. 11 (muszakieredertvizsgaszeged.hu); BDT2017. 33 (antikvarium.hu); Kúria Pfv. IV. 20.489/2011/3.

A Legfelsőbb Bíróság a domainnevet kezdetben úgy fogta fel, hogy az internetes szolgáltatások körében névhasználatot jelent, amely az elektronikus szolgáltatások körében azonosítja a szolgáltatást nyújtó természetes vagy jogi személyt, mert annak nevét és elérhetőségét (címét) egyaránt meghatározza.² Ezt az álláspontot számos más döntésben átvette a bírói gyakorlat,³ ez a fogalom meghatározás azonban csupán a névhasználati oldalról közelít, a domainnév jellegét általánosan nem világítja meg. Ebből következően a domainnév használata csak és kizárólag akkor jelent névhasználatot, ha természetes vagy jogi személy nevét vagy kereskedelmi nevét tartalmazza.⁴

A bírói gyakorlat ezután kezdte felfedezni azt, hogy a domainnév általánosan rendelkezik valamiféle megkülönböztető funkcióval – ennek alapján a Fővárosi Ítéltábla arra jutott, hogy a domainnév az internet világában egyfajta azonosításra és megkülönböztetésre szolgál, így valamilyen névhez, leginkább a kereskedelmi névhez állhat legközelebb.⁵ A domainnév tehát egy adott számítógép (tkp. IP-cím) és a mögötte levő tartalom megjelölésére szolgál. Más megjelölések esetén a megjelölés tárgya is más: védjegy esetén áruk és szolgáltatások, kereskedelmi név esetén áru, szolgáltatás, személy, üzlethelyiség stb. A domainnevek azonban alkalmasak arra, hogy minden más szóbeli megjelölésre vonatkoztatott jogtárgy tekintetében azok internetes platformon való megjelenését biztosítsák, vagy ettől függetlenül egy weboldalt azonosítsanak. Kiemelendő, hogy a tartománynevek nem minden tekintetben bírnak vagyoni értékkel, céljuk nem minden esetben kapcsolódik a kereskedelemhez, árukhoz, szolgáltatásokhoz, és a rajtuk fennálló érdek részben eszmei.⁶

3. A domainnév védelme

3.1. A domainnév védelmének tipikus jogalapjai

A joggyakorlat a megjelölésekkel kapcsolatos törvényi szabályozást lezártnak tekinti, és csak azon igények vonatkozásában vizsgálódik, amelyeknek pozitív jogi alapjuk van. Ez lényegében a védjegybitorlást, a jellegbitorlást és a névbitorlást jelenti, hiszen a gazdasági, társadalmi életben használt, kiforrott és megkülönböztető képességgel rendelkező megjelölések részesülnek jogi védelemben. A domainnév ezekhez képest újabb, és általában külön törvényi szabályozás sem vonatkozik rá az EU tagállamaiban,⁷ szemben a .eu legfelső szintű tartománnyal.⁸ Az összetevészettség szempontjából tehát a domainnévre vonatkozóan elsősorban a bitorlási igények specialitása a döntő, mert az eset körülményei szempontjából egyes igények kieshetnek, és azt is tekintetbe kell venni, hogy a konkrét esetben milyen jogalapon lépnek fel az igény érvényesítésére.

² Legfelsőbb Bíróság, Pf. V. 22.818/2001.

³ BDT2008. 20 (rekviem.hu); BDT2008. 21 (hella.hu).

⁴ ÍH2017. 11 (muszakieredvetvizsgaszeged.hu).

⁵ ÍH2011. 154 (biztositas.hu).

⁶ A védjeggyel való összehasonlításra I. Waddah AL-RAWASHDEHDH: *Dispute Resolution Mechanisms and Trademark Cybersquatting*. Disszertáció, Szeged, 2017.

⁷ Schwimann/Kodek, ABGB4 Ia § 43 Rz 36.

⁸ 874/2004. EK rendelet.

Jóllehet gazdasági jelentőségüknél fogva azon esetek a legrelevánsabbak, amelyeknél szóvédjegy bitorlásáról beszélhetünk,⁹ a domainnév használata ezenkívül jellegbitorlást is megvalósíthat.¹⁰ A jellegbitorlás szempontjából domainnév az a név, amelynek használata alkalmas a versenytárs, illetve árujának felismerésére¹¹ – a jellegbitorlás tekintetében a versenytársi minőség lesz kiemelkedő jelentőségű. Ez lényegesen leszűkíti a bitorlási esetek körét, ugyanis domainnevek regisztrálása összetéveszthető kifejezések esetén sem feltétlenül csak versenytársakat illet meg. Annak ellenére, hogy azonos vásárlói kört céloznak meg, eltérő gazdasági tevékenységük miatt a reklámtevékenység terén nem minősülhetnek versenytársaknak olyan piaci szereplők, amelyek közül az egyik saját termékét reklámozza weboldalán, a másik pedig reklám közlétevéjeként az erre alkalmas eszközzel rendelkezik.¹² A domainnevek összetéveszthetősége szempontjából a Fővárosi Ítéltábla szerint azt kell vizsgálni, hogy a fogyasztók a domainnév alapján a versenytársat, illetve szolgáltatását szokták-e felismerni. Amennyiben az átlagos fogyasztó által megítélhető módon, azaz átlagos figyelem mellett a használt megnevezések egybevetése útján kialakuló összbenyomás alapján a domainnevek összetéveszthetők, a jellegbitorlás megvalósul.¹³

Névbitorlásról (szűk értelemben) akkor lehet szó, ha valaki más nevét vagy máséhoz hasonló nevet jogosulatlanul használ. A domainnév használata akkor névhasználat a névbitorlás szempontjából, ha valamely természetes személy nevét is tartalmazza.¹⁴ Más személy neve tekintetében a joggyakorlat elfogadja azt, hogy a családi név domainnévben önmagában való használata tényállásszerű, mert a családnév alapján az adott személyt a környezete a keresztnév hiányában is felismeri, illetve mert a vezetékneve alkalmas arra, hogy a felperest a társadalomban azonosítsa, a családhoz kötődését igazolja.¹⁵ A német joggyakorlat a felvett névnek (*Pseudonym*) hasonló védelmet biztosít, ha a használója nyilvánosan ismert, és őt ismerik fel róla (*Verkehrsgeltung*).¹⁶ A felvett név védelme Magyarországon is az anyakönyvezett névvel egy tekintet alá esik.¹⁷ Egy álláspont szerint az anyakönyvi névtől eltérő becenév tekintetében az a lényeges, hogy a kettő között legyen nyilvánvaló kapcsolat, a becenév az anyakönyvezett névből származzon,¹⁸ ugyanakkor az sem zárható ki, hogy ettől eltérő becenevet jegyezzenek be, hiszen a névválasztás szabadsága erre is lehetőséget kell adjon, a huzamos használattal megszerzett felvett név védelme erre is ki kell terjedjen.

⁹ Az osztrák jogalkalmazási gyakorlatban különösen ÖJZ2003, 128 (kinder.at).

¹⁰ BDT2012. 68 (szallasinfo.info).

¹¹ BDT2012. 69 (uzleticegudakozo.hu).

¹² ÍH2005. 160 (yachtmagazin.hu).

¹³ BDT2012. 68 (szallasinfo.info).

¹⁴ ÍH2017. 11 (muszakieredertvizsgaszeged.hu).

¹⁵ BDT2009. 22 (jakab.hu).

¹⁶ NJW2003, 2978 (maxem.de).

¹⁷ A magánszemélyek névkizárólagossághoz fűződő jogai érvényesülésének biztosítása tárgyában hozott 9/2000. (VI. 23.) elvi állásfoglalás, Tanácsadó Testület (4,9)–(4.10) bek.

¹⁸ VEREBICS János: A magánszemélyek névöltésének kérdései a hazai domainregisztráció újabb gyakorlatában. *Infokommunikáció és Jog*, 2017/1., 56.

3.2. A névbitorlás mint kereskedelmi név bitorlása

A kereskedelmi név az anyakönyvezett névtől, illetve a cégnévtől, tágabb értelemben a jogi személytől eltérően nem a jogalany lajstromozott neve, hanem egy huzamos és tartós használattal szerzett megjelölés, amely vonatkozhat a jogalanyra, annak szolgáltatására, üzletére is. A kereskedelmi név tehát olyan vagyoni értékkel bíró megjelölés, amely az üzleti életben való, huzamos ideig tartó rendszeres használattal keletkezik.¹⁹ A be nem jegyzett kereskedelmi név tehát a jogalany nevével független jogtárgy, amely a személyiségi jog részét képezi.

A Szegeci Ítéltábla egy személyiségvédelmi perben kifejezetten arra az álláspontra helyezkedett, hogy az árujelző, márkanev (a konkrét esetben üzletjelző) védelmére nem alkalmazhatók a névviseelési jog megsértésével kapcsolatos rendelkezések, mert azok csupán a természetes vagy jogi személy (vagy más jogalany) nevének védelmére szorítkoznak.²⁰ Egy másik, közel ezzel egy időben hozott döntésben a természetes személy és a jogi személy cégnevével túl más, a személy azonosítására alkalmas megjelölést, elsősorban a kereskedelmi nevet is idevonta elvi szinten. A kereskedelmi név védelme a személyiségvédelmen belül főként akkor bír relevanciával, ha a speciálisabb jellegbitorlás többlettényállási eleme nem valósul meg, illetve nincsen más, speciálisabb igény (pl. bejegyzett cégnév esetén névbitorlás mint cégbitorlás).

A kereskedelmi név védelme a természetes személy és a jogi személy nevével, különösen a cégtől, abban különbözik, hogy nem lajstromozást igénylő, hanem használati jog, azaz huzamos és rendszeres használattal szerzi megkülönböztető képességét. A joggyakorlat ugyanakkor a névjog védelmét kiterjeszti a kereskedelmi névre, jóllehet az nem vagy nem feltétlenül a jogalanyt magát jelöli. A (be nem jegyzett) kereskedelmi név ebben a tekintetben tehát hasonlít a domainnévre, amely fantázianeve esetében szintén nem a jogalanyt jelöli, hanem számítógépek internetes azonosítására szolgál. A domainnév ugyanakkor nem vonható teljesen a kereskedelmi név fogalmi hálója alá,²¹ ugyanis a kereskedelmi név védelme a gazdasági életre és a kereskedőkre koncentrál,²² a domainnév esetében viszont ez nem mindig áll fenn. Míg a kereskedelmi név esetében az alanyi jogi védelem a huzamos használattal keletkezik, addig a domainnevek esetében van lajstromozás. Mindkettőnél a megkülönböztető képesség vizsgálata a döntő, azonban a joggyakorlat, ha más igények tényállása nem valósul meg, elsősorban a kereskedelmi név jogosulatlan használatát vizsgálja a domainnév tekintetében is.

¹⁹ ÍH2017. 11 (muszakivizsgaszeged.hu).

²⁰ ÍH2017. 51 (régimódi).

²¹ Ezzel ellentétes véleményen van LONTAI Endre et al.: *Polgári Jog. Szerzői Jog és Iparjogvédelem*. Budapest, ELTE Eötvös, 2017. 365.

²² VEREBICS János: Kereskedelmi névoltalom és domain-regisztráció. *Gazdaság és Jog*, 2007/1., 20.

3.3. Az EU rendeletének analóg alkalmazása

A névbitorlás tekintetében a korábbi Polgári törvénykönyv, az 1959. évi IV. törvény csupán annyit mondott ki, hogy névbitorlást követ el az, aki más nevét vagy máséhoz hasonló nevet jogellenesen használ.²³ Az új Polgári törvénykönyv²⁴ a névbitorlás tényállását külön nem szabályozza. Az uniós felső szintű domain bevezetésére és funkcióira vonatkozó általános szabályokról, valamint a bejegyzésre irányadó elvekről szóló 874/2004/EK rendelet ennél konkrétabb körülményeket állapított meg a domainnév használatával és bejegyzésével kapcsolatos bitorlás körében. A rendelet tárgyi hatálya csak a .eu legfelső szintű tartománynévre terjed ki, így analóg módon alkalmazható, aminek szempontjából nem annak van jelentősége, hogy a rendelet közvetlenül alkalmazandó jogszabály,²⁵ hanem annak, hogy a névbitorláshoz képest speciális, mert annak feltételeit a domainnevekre vonatkoztatva értelmezi. Ennélfogva a rendelet alkalmazása a névbitorlás eurokonform értelmezésének a választását jelenti, amit a Szegedi Ítéltábla úgy fogalmazott meg, hogy nem alakulhat ki olyan jogértelmezés a .hu végződésű domainnevekre, amely ellentétes lenne az EK-rendeletben foglalt, a .eu végződésű domainnevekre vonatkozó szabályokkal.²⁶ A rendelet alkalmazása több bírósági döntésben megtalálható,²⁷ és már csak azért is segítséget nyújt, mert a nemzeti jogokban a domainnév védelmének részletes szabályozása elmaradt.

3.4. A nemzetközi kapcsoló szabály kérdésköre

A domainnév jogellenes használatának kérdésköre, ha a tényállás valamilyen határon átnyúló elemmel bír, általában annak az igénynek a kapcsoló szabályához igazodik, amelyiket a fél érvényesíteni kívánja. Ez a legtöbb esetben a védjegybitorlást jelenti. A Szegedi Ítéltábla egy közösségi védjegy (konkrétan a „Facebook” szóvédjegy) bitorlása körüli vitában²⁸ az iparjogvédelmi jogok megadására, terjedelmére és megszűnésére alkalmazandó kapcsoló szabályt vette alapul.²⁹ A névbitorlás tekintetében ugyanis, lévén más igény, a vizsgálatot a kapcsoló szabály vonatkozásában is újra el kell végezni,³⁰ ami ebben a tekintetben a személyiségi jogi kapcsoló szabályára kellett volna hogy mutasson. A személyiségi jogok megsértéséből származó igényekre pedig

²³ 1959. évi IV. törvény 77. § (4) bek.

²⁴ 2013. évi V. törvény a Polgári törvénykönyvről, a továbbiakban: Ptk.

²⁵ Ezzel ellentétes a BDT2008. 21 (hella.hu).

²⁶ ÍH2009. 111 (vedjegy.hu).

²⁷ ÍH2005. 160 (yachtmagazin.hu); BDT2008. 20 (rekviem.hu); BDT2008. 21 (hella.hu); ÍH2009. 111 (vedjegy.hu).

²⁸ ÍH2014. 58 (facebook.hu).

²⁹ 1979. évi 13. tv. 62/A. §f) pontja.

³⁰ Ha több igény van, az igényeket külön kell vizsgálni, tényálláslemeiket egymástól el kell határolni és bizonyos logikai szempontok szerint elemezni – természetesen azzal, hogy a bíróság indokolási kötelezettsége nem terjed ki minden lényegtelen eredmény ismertetésére, csupán egy jogi értékelés és indokolás bemutatására. Ehhez l. Jörg FRITZSCHE: *Fälle zum BGB Allgemeiner Teil*. München, C. H. Beck, 2014.

a jogsértés helyén és idején irányadó jogot kell alkalmazni.³¹ A kérdés tehát nem az, hogy a domainnév jogellenes használatának vizsgálata esetén a védjegyjogra vonatkozó kapcsolószabály a domainvitában alkalmazható-e azon okból, hogy a domainnév regisztrációja és használata a védjegyhez hasonló lajstromozást igénylő jog, hanem az, hogy ha a védjegybitorlás nem áll meg, és mögöttesen a névviselési jog megsértését vizsgáljuk, akkor mennyiben lesz releváns az iparjogvédelmi kapcsoló szabály. A Szegedi Ítéltábla ugyanis névjogi igénynél is ezt alkalmazta, újra, külön nem tért ki rá, nem vizsgálta meg, és tulajdonképpen egyfajta védjegyjogi analógiát alkalmazott a kapcsoló szabály tekintetében.³² E jogalkalmazási megoldás azon álláspontunkat támasztja alá, hogy a név tárgyiasulása, illetve a névként funkcionáló megjelölések névjogi védelme a név személyiségi jogi védelmétől eltérő tartalmú névhasználati jogosultság,³³ másrészt, meglátásom szerint, a tárgyiasult személyiségi jegyek egyfajta szellemi alkotás (tkp. önállóan vagyoni immateriális jogi) karakterrel bírnak, ami ez iparjogvédelmi szabály alkalmazását esetleg lehetővé teszi.³⁴

3.5. A jogkövetkezmény problematikája

A Fővárosi Ítéltábla kifejtette, hogy a bíróságnak nincsen jogi lehetősége arra, hogy a domainnév-regisztrációnál a jogsértés megállapításán túl további kötelező regisztrációval vagy nyilvántartással kapcsolatos közvetlen rendelkezéseket tegyen személyiségi jogi perben.³⁵ A domainnév jogosultsra való átruházását bíróság nem rendelheti el, ami lényegében a Ptk.-ból következik, hiszen a személyiségi jog megsértése esetén alkalmazandó jogkövetkezménynek között az átruházás nem szerepel.

Egy jellegbitorlási ügyben a bíróság többek között megállapította a jogsértést, abbaahagyásra kötelezte és eltiltotta a felet a perbeli domainnév használatától.³⁶ Más esetben az elégtételadást emelte ki a bíróság, és utalt rá, hogy annak egyik módja lehet, hogy a jogsértéshez felhasznált domainnevet a kötelezett visszavonja.³⁷ A német jogban, a magyarhoz hasonlóan, szintén nem kérhető a már meglévő regisztráció jogosult nevére való átírása, hanem pusztán a felső szintű tartományneveket nyilvántartó szervezet, a DENIC irányába való lemondásra kötelezés. Erre alkalmas az is, ha a polgári törvénykönyv, a Bürgerliches Gesetzbuch 12. §-a szerint a jogsértés megszüntetését kéri.³⁸

³¹ MÁDL Ferenc – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Budapest, ELTE Eötvös, 2015. 178–179.

³² ÍH2014. 58 (facebook.hu).

³³ GÖRÖG Márta – SCHULTZ Márton: *A név tárgyiasulása a kereskedelmi megjelölések vonatkozásában*. Kézirat, megjelenés alatt.

³⁴ Ennek problémájához I. Katrin FRIEDRICH: *Internationaler Persönlichkeitsrechtsschutz bei unerlaubter Vermarktung*. München, C. H. Beck, 2003.

³⁵ BDT2009. 22 (jakab.hu).

³⁶ BDT2012. 69 (uzleticegtrudakozo.com).

³⁷ BDT2008. 21 (hella.hu).

³⁸ NJW2002. 2031 (shell.de).

Másfajta problémát képez a névhasználati jog megsértésének kérdése esetében a vagyoni szankciók alkalmazhatósága: a kártérítés és a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedése. A személyiségi jogon belül vagyoni szankció alkalmazása a személyi érdek mellett a vagyoni érdek meglétét feltételezi a személyiségi jog felhasználásával kapcsolatosan. A kereskedelmi név útján történő jogsértés esetében a vagyoni érdekkör egyértelműen adott, a cégnév esetében viszont keverednek a személyi és a vagyoni érdekek, ugyanakkor itt is találunk vagyoni érdekkört.³⁹ Nehezebb a helyzet a természetes személy nevének domainnévben való szerepeltetésekor, mert az ilyenkor tárgyasul, és a jogsértő általi vagyoni érdekkörben történő jogellenes tárgyasítással nem az általános személyiségi jog, hanem a vagyoni személyiségi jog sérül, ami a Ptk. 2:51. §-ának e) pontja és 2:53. §-a alkalmazását teszi lehetővé. A vagyoni érdekkör megsértését képezheti például az, ha olyan oldalra kerül a látogató, amelyet kifejezetten hirdetések céljára üzemeltetnek, és a fenntartójának jelentős bevétele származik ebből. A német jogban a természetes személy nevének jogellenes regisztrációja annak életében és halála után tíz évig a személyiségi jog vagyoni vonatkozásainak megsértését jelenti, ami miatt kártérítés, fiktívlíciadíj-fizetés a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint, illetve a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedése kérhető a szerzői jog szabályai szerint.⁴⁰ A vagyoni értékminőség abban is megnyilvánul, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában a domainnév egyfajta tulajdonjogi pozíciót jelent, és ekként részesül védelemben.⁴¹

4. Az igények kollízióinak egyes speciális esetkörei

A megjelölések tekintetében leginkább a szóbeliek között van átjárás, mert ezeket védi a legtöbb jogintézmény, így beszélhetünk a védjegy jog megsértéséről cégnévben való szerepeltetéssel,⁴² a cégnév sérelméről domainnévben való használatával,⁴³ a domainnév megsértéséről cégnévben való használatával, a családi név kereskedelmi névként, üzletjelzőként való használatáról⁴⁴ stb. Ez az átjárás a domainnév esetében viszonylag jobban összpontosul, aminek oka értelem-szerűen abban rejlik, hogy valamennyi piaci szereplő, illetve magánszemélyek is meg akarnak jelenni az interneten azért, hogy harmadik személyek és ügyfeleik számára könnyen hozzáférhetően nyújtsanak információt magukról, illetve szolgáltatást. Domainnevet így valamennyien a saját nevükkel szeretnének használni, amelyen őket ismerik – az azonosnevűségnek és az ezzel kapcsolatos jogütközésnek számtalan formája létezik.

³⁹ SCHULTZ Márton: A cégnév szellemi tulajdon jellege és viszonya a személyiségi joghoz. In: GÖRÖG Márta – MEZEI Péter (szerk.): *A szellemi tulajdonvédelem és a szabadkereskedelem aktuális kérdései*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2018. 55.

⁴⁰ BGHZ 169, 193 (kinski-klaus.de).

⁴¹ EGMR Urteil vom 18.9.2007, AZ 25379/04, 21688/05, 21722/05, 21770/05, *Paeffgen GmbH v. Germany* (ad-acte.de).

⁴² BH1993. 92 (DLH).

⁴³ BDT2008. 20 (rekviem.hu).

⁴⁴ BH1994. 21 (Rácz).

Azonos jogosultság esetén nem minden esetben az elsőbbség a döntő – ehhez szolgáltat adalékot a német shell.de-ügy. Ebben Andreas Shell magánszemély, a shell.de domainnév jogosultja került jogvitába a Shell olajtársaság német leányvállalatával azzal összefüggésben, hogy kit illet meg a domain feletti használati jogosultság. Az ügyben eljáró német legfelső bíróság megállapította, hogy védjegybitorlás nem valósult meg, Andreas Shell ugyanis nem a gazdasági tevékenysége körében használta a tartománynevet. A kérdés tehát az volt, hogy a Shell megjelölés domainnévként való magáncélú használata a Shell leányvállalat névjogát sérti-e. A bíróság a névbitorlás tényállásából indult ki azért, mert ez szubszidiáriusan alkalmazható védjegybitorlási ügyekben. A névbitorlás akkor állapítható meg, ha egy jogosulatlan személy egy idegen megjelölést domainnévként felhasznál. A jogvitában Andreas Shell szintén névjogosult volt, ami kizárja a név jogosulatlan használatát. Abban az esetben, ha több névjogosult van, az azonos nevékre vonatkozó mérlegelés azt követelné meg, hogy a másik fél a nevet csak megkülönböztető toldással használja domainnévként.⁴⁵

A legfelső bíróság azt is hangsúlyozta, hogy a saját név használatára való jog bizonyos korlátok közé szorult, amelyet például a német egyesítést követő megjelölési kollíziók is képeztek.⁴⁶ Abban az esetben, ha valamely név használatával egy másik névjogosulttal kapcsolatban felmerül az összetéveszthetőség gyanúja, kivételesen a magánviszonyokban is keletkezhet olyan kötelezettség, amely szerint a nevet csak bizonyos módon lehet használni, hogy ezt a veszélyt kiküszöbölje. A bíróság végül kifejtette, hogy az ügyben a felek érdekei oly mértékben eltérő súlyúak voltak, hogy az elsőbbségi elv alkalmazását nem lehetett fenntartani. Sokkal inkább az azonos nevű személyeknek kell engedniük: Shellnek megkülönböztető toldással kell ellátnia a domainnevét, elkerülendő, hogy a Shell olajvállalat számtalan ügyfele az ő honlapját hívja le, ugyanis a felperesi Shell megjelölés nagyfokú ismertséggel bír. A bíróság végül arra is kötelezte Shellt, hogy mondjon le a shell.de domainnév használati jogáról a nyilvántartást végző DENIC-nél.

Egy másik, ehhez hasonló ügy Ausztriában is jogvita tárgyát képezte, aminek során az osztrák legfelső bíróság a shell.de-ügy tapasztalatait és érveit is felhasználta. Az alperes az AMS Auto- und Motorservice GmbH volt, a felperes az AMS védjegy jogosultja, a másodrendű felperes pedig ennek egyedüli ügyvezetője, illetve az ams.at jogosultja.⁴⁷ Az osztrák legfelső bíróság megállapította,⁴⁸ hogy az alperesek nem követtek el névbitorlást a domainnév használatával, ugyanis névhasználatuk jogszerű volt, ugyanakkor kiemelte azt is, hogy egy önmagában véve jogszerű névhasználat is jogellenessé válhat azzal, ha a névhasználatot követett érdek lényegesen jelentősebbként értékelendő, mint egy másik, azonos nevű személy érdeke, aki a nevet csak korlátozott módon használhatja. Azonban a shell.de-ügytől a jelen ügy tényállása eltért, mert a domainnévhasználat nem magáncélú volt, hanem gazdasági érdekű. Emellett a felperes már jogosultja volt egy hasonló, ams.or.at tartománynévnek, Ausztriában ugyanis lehetőség van arra, hogy egy másodszintű tartományban egy további betűsört válasszanak, amelyről a fogyasztók felismerhetik, hogy kereskedelmi vállalatról van szó (.co), nonprofit szervezetről (.or) vagy köz-

⁴⁵ NJW2002, 2031 (shell.de).

⁴⁶ BGHZ130, 134 – Altenburger Spielkartenfabrik.

⁴⁷ ÖJZ2003, 223 (ams.at).

⁴⁸ Uo.; ÖJZ 2000, 507 (ortig.at).

jogi hatóságról (.gv). Ez a lehetőség olyan körülmény, amely miatt a védjegyjogosult felperes érdeke annak ismertsége ellenére sem értékelhető többre, mint az AMS Auto- und Motorservice GmbH azon érdeke, hogy a cégneve részét domainnévként használja üzleti tevékenysége körében. Ez pedig a jogosult névhasználat jogellenességét zárja ki, ami miatt a bitorlás nem állapítható meg.

5. A domainnév jogalkata

5.1. Az elsőbbség

Nem minden domainnév részesül védelemben – ebből a szempontból az a fontos, hogy névként funkcionáló, azaz olyan megjelölésről legyen szó, amely megkülönböztető szereppel bír.⁴⁹ Ez a megkülönböztető funkció az esetek többségében egy korábbi, más jogon nyugszik,⁵⁰ azonban a bírói gyakorlat azt sem zárja ki, hogy egy domainnév *sui generis* jelleggel rendelkezzen megkülönböztető képességgel.⁵¹

A domainnevek regisztrálása korábban egy másik jog igazolásával volt csak elérhető, a 2000-es domainliberalizáció óta azonban bármilyen megjelölés bejegyezhető, amely mások jogait nem sérti.⁵² Ez megkönnyítette a tartománynév-regisztrálást, és a védjegyjog relatív kizáró okaihoz hasonlóan a forgalomra bízta annak kiszűrését, hogy mely regisztrált domain sérti mások jogait, azaz mely domain használata jogosulatlan. Korábban tehát más jogintézmény által védelemben részesített megjelöléseket lehetett domainként bejegyezni (az itt vizsgáltakon túl pl. az időszaki lapok címeit), 2000-et követően viszont más szavakat is, akkor is, ha nem rendelkeznek megkülönböztető képességgel, hanem egyszerű köznevek. A megkülönböztető képesség hiánya azonban azzal jár, hogy az adott megjelölés nem tekinthető egy adott személy érdekkörébe tartozónak, senki nem sajátíthatja ki, ennél fogva a jogosultat nem illeti meg felette védelem. Ez vizsgálatunk szempontjából fontos, hiszen a megjelölések jogának lényege az azonosítás és a megkülönböztetés, amely a gyűjtőfogalmak (*Gattungsbezeichnungen*) esetében lehetetlen, mégis állhat fenn rajtuk használati jog domainnév formájában.

A domainnév lajstromozással keletkezik, amit nem állami szerv végez, hanem az Internet Szolgáltatók Tanácsa, amely egyesületi formában működik, állami felhatalmazással. A tartományneveken a jogosultság regisztráció útján jön létre, ami meghatározza az elsőbbség időpontját is. Mivel egy domainnév csak egy IP-címre mutathat, a megjelölések jogában elvart kizárólagossági elv itt is érvényesül. Ez a kizárólagosság ugyanakkor azt is jelenti, hogy azonos erősségű korábbi jogok esetében a jog megszerzésének rendező elve – tipikusan a megjelölések jogában – az (időbeli) elsőbbség, amire gyakran utalnak a *first come, first served*⁵³ kifejezéssel is.

⁴⁹ Az osztrák judikatúrában a *domaingrabbing* tekintetében I. ÖJZ2004, 728.

⁵⁰ Más jogosult korábbi erősebb jogára hivatkozás tekintetében I. Heinz KEINERT: Prioritätsanrechnung bei Kennzeichenrechten, insbesondere im Konzern. *Österreichische Juristen-Zeitung* (2002) 750.

⁵¹ ÍH 2011. 154 (biztositas.hu).

⁵² VEREBICS i. m. (18. lj.); VEREBICS i. m. (22. lj.) 21.

⁵³ Halász BÁLINT: B rész I.2. fejezet. A doménnév védelme. In: FALUDI Gábor – LUKÁCSI Péter (szerk.): *A védjegy törvény magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC, 2014. 604.; Roland KARL: Die Verletzung von Serien- und Wort-Bild-Marken durch Domain-Namen. *Österreichische Juristen-Zeitung* (2003) 128.

A domainnév lajstromozásával abszolút szerkezetű megjelölési jog keletkezik.⁵⁴ A Szegedi Ítéltábla szerint a domainnév felhasználása nem olyan használati jog, amely vagyoni értékű jogsultságként a használó személy 'tulajdonába', vagyonába tartozik, hanem egyfajta névhasználat, személyhez fűződő jogosultság, amely jogot mindenkinek tiszteletben kell tartania, és amelyre alanyi jogot a személyiségi jog általános szabálya biztosít.⁵⁵

5.2. A megkülönböztető toldat és a megkülönböztető képesség hiánya

Az elsőbbség követelményéből fakad az is, hogy az, aki később igényli a nevet, megkülönböztető toldatot kell hogy csatoljon a névhez. Ez a megjelölések jogában alapvető rendező elv, amely sok tekintetben még a természetes személyek esetében is érvényesül [Ptk. 2:49. § (2) bek.]. A megkülönböztető toldat használata jogkövetkezmény, amelynek lényegében az az oka, hogy egy megjelölésnek – kizárólagossága okán – más nem lehet a jogosultja, mert az összetéveszthezőséghez vezet, és a lényegét jelentő megkülönböztető képesség válik jelentéktelenné. A védjegyjogban több azonos szóvédjegy eltérő jogosultak tekintetében más-más áru- és szolgáltatási osztályt jelölhet, ott ez is alkalmas az összetéveszthezőség kizárására. Az összetéveszthezőség, különösen a lényegi azonosság, a megkülönböztető képességgel nem bíró domainnevek esetében is jogos érdeket sérthet, ami meglátásom szerint csak a jóhiszeműségre és a tisztességre hivatkozva, a Ptk. 2:42. § (1) bekezdése alapján oldható fel.⁵⁶

A cégnévnek, védjegynek, üzletjelzőnek és más kereskedelmi névnek az a célja, hogy kizárólagos módon a jogosult érdekkörébe vonjon valamit, ezt pedig azzal éri el, hogy a megjelölés vagy bejegyzés útján vagy a forgalomban való részvétellel névfunkciót szerez magának. A névfunkció lényege ugyanis abban áll, hogy egyediesíti az adott megjelölést, egy személlyel kapcsolja össze. Az egy adott tevékenységi körre vonatkozó általános jelentésű szavak erre nem képesek. Ez hasonló azon ötlet védelméhez, amely a szerzői jogi védelem szintjét nem éri el. Mindkettő a közkinccs részét képezi, ezek bárki által felhasználhatók, így nem beszélhetünk védelemről akkor, ha a megjelölés a szolgáltatás hétköznapi elnevezésére vonatkozik.⁵⁷

Ez ügyben a bíróság kifejtette, hogy a rekviem szó tág értelmű és tágabb körben használatos, ennek ellenére domainkénti használatát jogsértőnek tekintette azon okból, hogy a perbeli domain megegyezett a felperes cégnevének vezérszavával.⁵⁸ Azonban nem tekintette ilyennek a bíróság azt, amikor a felperes Jakab családi neve megsértése miatt lépett fel, mert a szűkebb körben megvalósuló azonosíthatóságot is elegendőnek találta a személyiségi jogi igény érvényesítéséért.⁵⁹

⁵⁴ LONTAI et al. i. m. (21. lj.) 365.

⁵⁵ BDT2011. 123 (szeged.hu).

⁵⁶ Ezzel ellentétes az ÍH2011. 154 (biztositas.hu).

⁵⁷ ÍH2017. 11 (muszakieredetvizsga.hu); BDT2017. 33 (antikvarium.hu); BDT2012. 68 (szallasinfo.info).

⁵⁸ BDT2008. 20 (rekviem.hu).

⁵⁹ BDT2009. 22 (jakab.hu).

5.3. A *sui generis* domainbitorlás mint névbitorlás

A legtöbb jogvitában a megjelölések kollíziójának egyik oldalán egy domainnév, a másik oldalon pedig egy másnemű megjelölés áll, mint amilyen a védjegy, a bejegyzett cégnév, az üzletjelző vagy a természetes személy neve. A névjog és a névbitorlás elleni védelem lényege az, hogy az adott személy kizárólagos érdekkörébe tartozó jogokban ne következzen be zavar, azaz ki legyen zárva az összetéveszthetőség. A névjog hagyományosan a jogalany nevét (természetes személyé és jogi személyé, de ideértve a polgári jogi társaság nevét is), illetve a kereskedelmi nevet védi. Ugyanakkor a jogalany érdekkörébe tartozhatnak más megjelölések is, ilyenek az épületnevek, amelyek külön kereskedelmi név minőséggel nem rendelkeznek,⁶⁰ illetve a címer. Hasonló a helyzet a telefonszámokkal, amelyek nem élveznek névjogi védelmet az összetéveszthetőség ellen. Téves telefonszám megadása kapcsolattartási módként Németországban az általános személyiségi jog sérelmét eredményezi,⁶¹ a hazai bírói gyakorlat pedig a jó hírnév sérelmeként értelmezheti.⁶²

A domainnév önálló alanyi jogként való elismeréséről akkor beszélhetünk, ha védelemben részesül akkor is, ha nincs vagy nem veszik figyelembe a mögötte álló korábbi jogot, amelyből adott esetben a tartománynevet származtatják. Az esetek többségében ugyanakkor a bíróság nem a domainnévre, hanem a mögötte levő korábbi megjelölésre helyezte a hangsúlyt, megkísérelve védjegybitorlásként, jellegbitorlásként vagy névbitorlásként értelmezni, hiszen ennek hiányában csak egy önálló domainbitorlás (általános megjelölésbitorlás) keretében lehetett volna az igénynek helyt adni, ami egy új jog analóg elismerését vonta volna maga után.

Vannak azonban olyan esetek, amikor a domainnév elsőbbsége okán egy későbbi megjelöléssel szemben elsőbbséget élvez egy jogütközésben. Ez merült fel a 2009-es védjegy.hu-ügyben, amelyben a domainnév regisztrálása után egy másik gazdasági társaság a (rövidített) cégnevet Védjegy Bt.-re változtatta. Mivel a védjegy.hu jogosultja korábban szerzett jogot a domainnév használatára, az ellen az új cégnév jogosultja nem tiltakozhatott.⁶³ Ebből kitűnik, hogy a domainnéven egyfajta alanyi jog áll fenn, hiszen ha ez nem így lenne, a későbbi cégnév mint speciális megjelölési jog egyfajta 'erősebb jog' lehetne, ez azonban azt feltételezná, hogy a tartománynév regisztrálásához egy korábbi vagy másfajta jog felmutatása mindenképpen szükséges. Az ügyben eljáró Szegedi Ítéltábla elvi megállapításokat ezzel kapcsolatban nem tett, de a domainnév és a cégnév közötti konkurencia lehetőségét nem zárta ki.

A Fővárosi Ítéltábla két évvel később, 2011-ben már elvi éllel, jóllehet óvatosan fogalmazott, amikor kijelentette: általában nincs kizárva, hogy az internetes felhasználás körében névként funkcionáló domainnevet sértheti egy másik domainnév, ezért az sincs kizárva, hogy

⁶⁰ Magyarországon a jogirodalomban és a joggyakorlatban egyáltalán nem jelenik meg. Németországban a védelem elvi szinten nincs kizárva, a konkrét ügyben az épület elnevezése túl általános volt. WM 1976, 384. (Sternhaus); *Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (Norbert Habermann). Berlin, Sellier – de Gruyter, 2013. § 12 Rn 104.

⁶¹ LG Berlin NJW-RR1992, 1247 (Launische Domina 342, Mannequin).

⁶² BDT2006. 45 („Hívj éjjel-nappal”).

⁶³ ÍH2009. 111 (védjegy.hu).

domainnév névjogi védelemben részesüljön, de csak akkor, ha a hasonlóság vagy megtévesztő jelleg folytán a jogellenes névhasználat egy konkrét személlyel összefüggésbe hozható. A névjogi védelem sajátossága miatt a megkülönböztető képességnek van jelentősége.⁶⁴

A Fővárosi Ítéltábla ezzel tulajdonképpen a személyiségi jogi névvédelemben belül elismer- te a domainnév önálló bitorlását. A bíróság itt már nem kísérelte meg, mint korábban, hogy a jogalany neve oldaláról minősítse névhasználatnak a domainnévhasználatot, illetve hogy egyfaj- ta kereskedelmi név minőséghez kösse. Amíg volt más korábbi jog, addig annak részjogosultsá- gának tekintette a domainnévként való regisztrációt, illetve a használatot. A védelem alapja az, hogy a teleologikus értelmezés szerint a névjog célja a megkülönböztető képességben és az ösz- szetéveszthetőség kizárásában áll. Minden olyan megjelölés, amely a személy érdekkörébe tarto- zik, és amelyről őt ismerik fel, védelemben kell hogy részesüljön. A bíróság ezt terjesztette ki az adott ügyben a domainnevekre.

A Szegedi Ítéltábla egy 2017-es ügyben más állásponton volt – a domainnevet más jog- tárgy felől értékelte, elsősorban a kereskedelmi név és a cégnév oldaláról. A bíróság szerint a tartománynév huzamos ideig való rendszeres használata alkalmas lehet az elektronikus szolgál- tatások körében a szolgáltatást nyújtó személyek azonosítására, de önmagában nem biztosít a jogi személy nevekenti védelmet.⁶⁵ Megjegyezzük, hogy az ügyben a domainnév önálló jogi alapként való elismerése után az igény megvalósulása ugyanúgy kizárható lett volna a megkü- lönböztető képesség hiányára hivatkozva, mint a jellegbitorlás vizsgálatával.

A liechtensteini legfelső bíróság sokkal egyértelműbben fogalmaz a német, a svájci és az osztrák egységes joggyakorlat⁶⁶ és jogirodalmi álláspontok áttekintése után. A bíróság döntvény jelleggel kijelentette, hogy a nevet tartalmazó vagy egyébként névszerűen ható internetes tarto- mánynevek név és megjelölési funkcióval rendelkeznek, és a Personen- und Gesellschaftsrecht (PGR) 43. cikkének védelme alá esnek. Ez a névjog (!) egy, a PGR 39. szakasza szerinti szemé- lysiségi jog.⁶⁷ Azonban ki kell emelnünk, hogy a liechtensteini jog a nevesített személyiségi jogok között a névjog mellett az általános megjelölési jogot is védelemben részesíti – ez Német- országban hiányzik, így ott korábban egy általános névjogi klauzula alakított ki a bíróság,⁶⁸ amit 1995-ben egy általános vállalatjelző-bitorlás váltott fel a védjegy törvényben.⁶⁹ Magyar- országon ehhez hasonlóan az általános névjogi klauzula irányába mozdul el a jogalkalmazás,⁷⁰ amikor a polgári jogi társaság nevé,⁷¹ a kereskedelmi nevet, az üzletjelzőket, illetve újabban a domainneveket is idevonják a megkülönböztető képesség miatt.

⁶⁴ ÍH2011. 154 (biztositas.hu).

⁶⁵ ÍH2017. 11 (muszakieredtvizsgaszeged.hu).

⁶⁶ Különösen: OGH 21.12.1999, 4 Ob 320/99h; ÖJZ 2000, 507; „Domain-Namen, die einen Namen enthalten oder namensmäßig anmuten, haben Kennzeichnungs- und Namensfunktion; sie fallen demnach unter den Schutz des § 43 ABGB” (ortig.at); OGH 18.1.2011, 17 Ob 16/10t (schladming.com).

⁶⁷ OGH (Li) 6 Cg 45/00-17 („eschen.li”).

⁶⁸ *Staudingers Kommentar* (60. lj.) § 12 Rn 4.

⁶⁹ Vállalatjelző alatt minden olyan egyediesítő megjelölést értve, amely a kereskedelmi, gazdasági életben hasz- nálatos, azaz elsősorban a cégnevet, a védjegyet, a kereskedelmi nevet (üzletjelzőt, árujelzőt) és a műcímet.

⁷⁰ Ettől eltérő az ÍH2017. 51 („régimódi”).

⁷¹ BH1979. 411 („B-vonósnégyes”); BH1980. 467 („Dankó Pista nótaegyüttes”); BH1987. 11 („System”).

6. Az összetéveszthetőség kiküszöbölése

A személyiség védelmének olyan körre való kiterjesztése, amelynél a jogtárgy nem közvetlenül a jogalanyra vonatkozik (azaz pl. kereskedelmi név, esetünkben domainnév), már azon problémák közé tartozik, amelyekre az emberi méltóság magánjogi beszüremlése csak ráerősít. A személyiség védelmének alapja, hasonlatosan a svájci és liechtensteini joghoz, a magyar jogban is a magánosok személyi érdekeinek védelme. Márpedig a magános személyi érdeke lesz az, hogy egy közkinccsnek nem tekinthető jogtárgyra az ő érdekkörébe tartozóként tekintszen a külvilág, és ha ebben zavar támad, akkor az ellen magánjogi igénnyel léphessen fel. Ezen az állásponton volt Bozóky Alajos is:

„A dolognevek, melyeket a különféle testi és testetlen dolgoknak [...] adni szoktunk, tulajdonképpen csak a jogtárgyaknak egymástól való megkülönböztetésére szolgálnak, és ez által több irányban jogi nyomatékot is nyerhetnek, csak hogy ebbéli jelentőségük nem tartozik a személyjog körébe, de valamely dolognév valamely személyi hatáskör bizonyos alkatelemének megjelölésére is szolgálhat, és mint ilyen a személyiség igen becses javát képezheti, a midőn az ilyen jegy alkotóját vagy jogutódját a személyiség jogánál fogva szintén törvényes oltalom kell, hogy megillessen mindazok ellen, kik avval a jeggyel visszaélnék.”⁷²

A domainnéven fennálló érdek lehet eszmei, erkölcsi érdek, bizonyos esetekben azonban kifejezetten vagyoni érdek is, és ilyenkor a Ptk. 2:51. §-ának e) pontja és a 2:53. §-a jogkövetkezményei is igényelhetők. Ebben a tekintetben a domainnév bitorlásának akkor lehet jelentősége, ha nem más jogintézmény keretében használják fel jogosulatlanul a szóbeli megjelölést.

Két domainnév kollíziójakor a jogtárgy alacsony megkülönböztető képessége esetén a jogsérelem kizárt, azonban ha a megkülönböztető képesség erős, a jogvédelem fennáll. Az osztrák legfelső bírói fórum is megkülönböztető képességet tulajdonít a tartományneveknek (legalábbis vizsgálja, hogy rendelkeznek-e ilyennel), és a név mintájára nyújt nekik védelmet annak ellenére, hogy konkrétan nem foglal állást abban, hogy a polgári törvénykönyv 43. §-a szerinti névvédelemben részesülnek-e.⁷³ A kérdés már csak az, hogy a magyar bírói gyakorlat mikor fogja egyértelműen kimondani azt, hogy a domainnév a személyiségi jog által védett jogtárgy, és ezzel artikulálni azt, ami a cégnév és a kereskedelmi név személyiségi jogi oltalmában eddig is lappangott a névvédelmen belül: hogy a névjog magánjogi oltalma általános jelleggel kiterjed az adott személyhez rendelhető szóbeli megjelölésekre. Ezzel ugyanis a névjog összetéveszthetőségi funkciójának joggyakorlatbeli, teleologikus alkalmazása valósulna meg a domainnevek tekintetében.

⁷² BOZÓKY Alajos: A személyjogokról. In: FODOR Ármin (szerk.): *Magyar Magánjog. Általános rész.* Budapest, Singer és Wolfner, 1899. 481.

⁷³ SZ 71/35 – jusline I.